

## KRIJGSGEVANGENEN

vangenen op 13 december, zeven dagen voordat MacArthur op Luzon zou landen, aan boord gebracht van een modern, van veel afweermiddelen voorzien Japans schip, de 'Oriohoe Maroe', dat ook enkele honderden Japanse burgers en gewonde militairen naar Japan wilde brengen. Dit schip werd daags na vertrek vier uur lang door vliegtuigen van de Amerikaanse marine bestookt en de dag daarna opnieuw. 'Het afweervuur van het zwaar bewapende schip', aldus een sergeant-majoor van het Knil<sup>1</sup>,

'was hevig. Na ongeveer een kwartier kreeg het achterschip een voltreffer . . . Enige honderden, als sardines op elkaar gepakt in de laadgangen op dit gedeelte, verloren het leven. Toen enkelen vrijwel hysterisch een poging deden uit het luik te ontsnappen langs de enige ladder en langs alles wat slechts naar buiten leidde, begonnen de Japanse schildwachten door de verstikkende kruitdamp heen naar beneden te schieten. Velen hebben daarbij het leven gelaten.'

Enige tijd later werden de krijgsgevangenen naar de wal gebracht. Van de bijna zestienhonderd hunner waren bijna negenhonderd omgekomen.

Hoeveel Nederlanders bij het transport met de 'Hokoekoe Maroe', resp. de 'Oriohoe Maroe' zijn omgekomen, weten wij niet, maar ter afsluiting van deze paragraaf zij vermeld dat men het totaal-aantal Nederlandse en Indisch-Nederlandse krijgsgevangenen dat als gevolg van de scheeps-transporten het leven verloren heeft, op ca. vierduizend schat: negenhonderd méér dan er omgekomen zijn aan de beruchte Birma-spoorweg.

### *Birma-spoorweg*<sup>2</sup>

Zoals wij in hoofdstuk I beschreven, maakte het Japanse Vijftiende Leger bij zijn opmars naar Birma die in december '41 begon, gebruik van een eeuwenoud pad dat de bergruggen kruiste die Thailand van Birma scheidt. Het kan zijn dat toen reeds Japanse officieren op het denkbeeld kwamen om, dat tracé volgend, een spoorlijn aan te leggen maar die aanleg was op dat moment in de visie van diegenen die de Japanse strategie bepaalden, niet persé noodzakelijk: zij vertrouwden dat zij hun Vijftiende Leger in Birma konden bevoorraden via de havens van Ran-

<sup>1</sup> Tekst van zijn verslag d.d. 29 juni 1946: *NI*, p. 350-51. <sup>2</sup> Onze algemene gegevens ontleen wij in hoofdzaak aan het werk van Leffelaar en van Witsen: *Werkers aan de Birma-spoorweg*.